

УДК 346.2 : 346.54
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.5>

Р. А. Джабраїлов
orcid.org/0000-0002-4422-2102
доктор юридичних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова
Національної академії наук України»

О. Е. Ліллемяе
orcid.org/0000-0003-4899-107X
кандидат юридичних наук,
керівник відділу організаційного забезпечення пленарних засідань Верховної Ради України,
засідань Погоджувальної ради управління організаційного
та аналітичного забезпечення пленарних засідань Верховної Ради України
Головного організаційного управління Апарату Верховної Ради України,
науковий співробітник
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова
Національної академії наук України»

ОСОБЛИВОСТІ ДОПУСТИМОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКІВ ЄС Й У КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Унаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України під загрозою перебувають безліч сфер економічного, соціального життя країни. Наприклад, мережам оператора системи передачі НЕК «Укренерго» завдано збитків на суму 9,6 млрд грн. Станом на 1 липня 2023 року було відновлено лише 1,6% від обсягу руйнувань енергосистеми України внаслідок ракетних обстрілів російської федерації [1].

Отже, пошкодження та знищення об'єктів енергетичної та іншої критичної для України інфраструктури, призводять все більше до нових викликів у напрямку як найшвидшого їх відновлення із залученням ресурсів із різних джерел: державних, міжнародних, приватних тощо. Зміна пріоритетів економіки, фокусу діяльності в енергетичній сфері у воєнний період зумовлює розробку та прийняття іноді зовсім непопулярних заходів на відміну від інших країн, які не стикнулися з військовою агресією, де немає бойових дій та руйнувань енергетичної системи.

Безумовно, розроблення урядом Плану відновлення країни до 2032 року [2], позитивно позначається на формуванні державних програм фінансування, визначає та окреслює конкретні вектори діяльності, куди мають бути направлені весь інтелектуальний та фінансовий потенціал країни. Цей документ включає наступні напрями: відбудова чистого та захищеного середовища, поліпшення бізнес-середовища, забезпечення конкурентного доступу до капіталу, роз-

виток секторів економіки з доданою вартістю, відновлення та модернізація житла та інфраструктури регіонів тощо. Резюмуючи наведене, є доцільним зазначити, що План охоплює усі напрями економіки країни та передбачає значний обсяг коштів на реалізацію запропонованих програм за рахунок як державних ресурсів, так і ресурсів міжнародних фондів.

В цьому контексті важливо зазначити, що ціль надання державної допомоги суб'єктам господарювання в енергетичній сфері в поточних умовах України набуває якісно нового важливого значення, яка не може у повній мірі розглядатися у площині економічної конкуренції, зокрема правил державної допомоги. Оскільки першочергово мають розглядатися не питання дотримання рівних правил гри на енергетичному ринку, не захист економічної конкуренції, а забезпечення населення життєво необхідними послугами.

Однак, євроінтеграційний курс, що містить в собі велику кількість певних зобов'язань, який із набуттям нового для України статусу кандидата в члени ЄС тільки посилюється, навіть в існуючих складних умовах потребує виконання встановлених стандартів ЄС. Інститут державної допомоги є невід'ємним елементом цього процесу, оскільки статтями 262-267 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода) [3] передбачено низку зобов'язань щодо імплементації норм права ЄС у національне законодавство з державної допомоги.

Відтак, забезпечення на державному рівні балансу між дотриманням європейських норм у сфері державної допомоги та врахуванням національних інтересів, а також особливостей поточної соціально-економічної ситуації в Україні, що полягає у максимально швидкому відновленні об'єктів критичної інфраструктури, в тому числі енергетичної, є надзвичайно важливим стратегічним завданням загальнодержавного значення.

Так, наприклад, В.О. Тімашов наголошує на тому, що захист національних інтересів у енергетичній сфері з урахуванням дотримання міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надала Україна, має бути одним із пріоритетних напрямів державної політики в енергетичній сфері [4].

Стан дослідження. Питання застосування та роль правил державної допомоги суб'єктам господарювання у сфері енергетики широко висвітлюються зарубіжними дослідниками такими, як: Phedon Nicolaides, Christoph Arnold, James Killick, Rozeta Karova, Leigh Hancher, Christian Bergqvist та інші.

Праці вітчизняних науковців у сфері застосування правил державної допомоги для галузі енергетики зустрічаються не часто. Проте загалом, питання правового регулювання енергетики привертають увагу таких авторів як, Г.Д. Джумагельдієва, Н.В. Єремеева, О.Ю. Іларіонов, В.О. Тімашов, О.А. Трегуб, Т.І. Швидка. Особливої уваги заслуговують праці Я.В. Петруненка, який досліджує питання засобів ефективного використання бюджетних коштів, одним з яких є державна допомога суб'єктам господарювання.

В той же час, зважаючи на недостатність висвітлення у наукових джерелах особливостей адаптації законодавства України у сфері надання державної допомоги на розвиток енергетичного сектору з урахуванням як сучасної трансформації енергетичних ринків ЄС, так і нових викликів, що створюються мілітарними факторами та перспективами післявоєнного відновлення, актуальність представленого дослідження значно посилюється. Відповідно, зазначене обумовлює мету дослідження, яка полягає у визначенні підходів щодо визнання допустимою державної допомоги суб'єктам господарювання енергетичної галузі в умовах трансформації енергетичних ринків, а також з урахуванням правового режиму воєнного стану та пріоритетів повоєнного відновлення.

Поточні тенденції застосування правил державної допомоги в енергетиці та поліпшенні кліматичних умов в країнах-членах ЄС.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з більш детального висвітлення цієї тематики, для побудови та об'єктивного сприйняття ситуації, в якій знаходиться зараз Україна на відміну

від країн ЄС, розуміння тенденцій розвитку правил державної допомоги в енергетиці, вбачається доцільним дослідити які саме проекти наразі підтримуються в країнах-членах ЄС. Важливо зазначити, що за останні роки вони значно змінилися в бік збереження кліматичних умов на планеті.

Так, у грудні 2019 року Європейська комісія представила «Зелену угоду» — дорожню карту для того, щоб зробити економіку ЄС стійкою та перетворити економіку Європи на вуглецево-нейтральну до 2050 року. Політика конкуренції та, зокрема, політика державної допомоги відіграють ключову роль у досягненні цілей, визначених «Зеленою угодою». Адже державам-членам доведеться залучати значні інвестиції в екологічні проекти.

Нові Керівні принципи щодо державної допомоги для захисту клімату, навколишнього середовища та енергетики («СЄЕАГ») застосовуються з січня 2022 року [5].

Отже, для досягнення цілей «Зеленої угоди» 27 січня 2022 року Європейська комісія прийняла нові Керівні принципи щодо державної допомоги для СЄЕАГ [6]. Цей документ пом'якшує умови, за яких держави-члени можуть підтримувати сектори, які сприяють захисту навколишнього середовища та декарбонізації економіки.

Документом охоплено широкий спектр заходів фінансування, таких як чиста мобільність, ефективне використання ресурсів, біорізноманіття, скорочення та видалення викидів парникових газів, включаючи пряму підтримку відновлюваних джерел енергії, виробництво енергії з низьким вмістом вуглецю (наприклад, водню) та уловлювання вуглецю.

Згідно з цими Керівними принципами, державна допомога повинна справді сприяти розвитку конкретної економічної діяльності («позитивний стан») і не мати негативного впливу на умови торгівлі у спосіб, який суперечить загальним європейським інтересам («негативний стан»).

Негативний стан можливо попередити за допомогою декількох ключових умов:

1) допомога має бути необхідною (тобто спрямованою на ситуацію, коли вона може призвести до суттєвого розвитку, який ринок сам по собі не зможе зробити);

2) належною (тобто необхідними є інструменти допомоги, що менш викривляють, здатних досягти однакові результати);

3) пропорційною (тобто сума допомоги на бенефіціара обмежується мінімумом, необхідним для реалізації проекту або діяльності, що отримує допомогу);

4) прозорою (серед іншого, держава повинна оприлюднити повний текст схваленого заходу).

Нещодавно було прийнято регламент про скасування вимоги, згідно з правилами державної допомоги ЄС, подання попереднього повідомлення щодо певних видів допомоги для залізничного, внутрішнього водного та мультимодального транспорту. Метою цієї пропозиції є сприяння екологізації транспорту та поліпшення навколишнього середовища [7].

Фінський захід державної допомоги на скорочення викидів вуглецю.

Схема державної допомоги, заявлена Фінляндією, із загальним орієнтовним бюджетом у 687 мільйонів євро, покриває частину вищих цін на електроенергію, які виникають через витрати на виробництво електроенергії (так звані «непрямі витрати на викиди»), понесені між 2021 і 2025 роками. Захід підтримки спрямований на зменшення ризику «витоку вуглецю», коли підприємства переміщують своє виробництво в країни за межами ЄС з менш амбітною кліматичною політикою, що призводить до збільшення викидів парникових газів у всьому світі.

Така програма державної допомоги приносить користь компаніям, які працюють у секторах із ризиком витоку вуглецю, перелічених у Додатку І до Керівних принципів щодо певних заходів державної допомоги в контексті торгівлі квотами на викиди парникових газів після 2021 року (Emission Trading System State aid Guidelines) (далі – ETS) [8]. Ці сектори стикаються зі значними витратами на електроенергію та особливо впливають на економічну конкуренцію. Отже, до таких секторів, відповідно до Додатку 1 ETS, відносять виробництво шкіряного одягу, алюмінію, свинцю, цинку, олова, целюлози, паперу, картону, сталі, феросплавів тощо.

Компенсація надається відповідним підприємствам шляхом часткового відшкодування непрямих витрат на викиди, понесених у попередньому році, з остаточним платежем у 2026 році. Максимальна сума допомоги на одного отримувача становитиме 25% від понесених непрямих витрат на викиди. Загальна сума допомоги, що надається за програмою, не може перевищувати 150 мільйонів євро на рік. Розмір допомоги розраховується на основі контрольних показників ефективності споживання електроенергії, які забезпечують заохочення бенефіціарів до енергозбереження.

Для того, щоб отримати компенсацію, усі отримувачі повинні:

- або продемонструвати, що викиди парникових газів їхніх установок є нижчими ніж застосовний контрольний показник, який використовується в ETS;
- або покривати щонайменше 30% електроенергії, яку вони використовують з безвуглецевих джерел (через об'єкти виробництва віднов-

люваної енергії на місці або поблизу, угоди про купівлю безвуглецевої електроенергії або гарантії її походження).

Крім того, підприємства повинні зробити додаткові інвестиції, щоб загалом вони інвестували принаймні 50% від суми допомоги в заходи, що сприяють вуглецевій нейтральності, і, таким чином, компанії, показники яких були нижчими ніж застосовуваний контрольний показник, надалі зменшать викиди до значно нижчого рівня.

Оцінка допустимості наведеної програми державної допомоги Комісією відбувалась наступним чином. Комісія оцінила цей захід відповідно до правил ЄС про державну допомогу ETS та встановила, що ця схема є необхідною та доцільною для підтримки енергоємних компаній з вищими цінами на електроенергію та запобігання переміщенню компаній до країн за межами ЄС з менш амбітною кліматичною політикою, що призведе до збільшення глобальних викидів парникових газів. Крім того, Комісія встановила, що схема відповідає вимогам щодо енергоаудиту та систем управління, які викладені у ETS. Отже, така програма державної допомоги підтримує кліматичні та екологічні цілі ЄС, а також цілі, визначені в Європейській зеленій угоді. Крім того, Комісія дійшла висновку, що надана допомога обмежена необхідним мінімумом і не матиме надмірного негативного впливу на конкуренцію та торгівлю в ЄС, тому була визнана допустимою згідно з правилами державної допомоги ЄС.

Отже, можна справедливо зазначити, що державна допомога в країнах-членах ЄС здебільшого має децю інші цілі, ніж ті, що зараз ставляться в Україні, а тому розробка окремих специфічних підходів для нашої країни є вкрай актуальним та доцільним завданням.

Правове регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання енергетичної галузі в Україні.

31 грудня 2022 року фактично закінчився перехідний період щодо виконання Україною зобов'язань у сфері державної допомоги та імплементації відповідних підходів ЄС, передбачених Угодою. Це означає, що правила державної допомоги ЄС мають бути імplementовані та застосовуватися на належному, для країни кандидата-члена в ЄС, рівні. Більше того, у подальшому Єврокомісія буде аналізувати прогрес у цьому процесі та переглядати ступінь адаптації та необхідності додаткового впровадження тих чи інших актів законодавства ЄС.

Так, на виконання частини першої статті 267 Угоди, Україна створила національну систему контролю державної допомоги, а саме:

- налагоджено систему моніторингу та контролю державної допомоги суб'єктам господарювання;

- створено національний незалежний орган із повноваженнями контролю та моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання;
- прийнято національне законодавство про державну допомогу суб'єктам господарювання з процедурних питань, врегульовано механізм подання Антимонопольному комітету України (далі – Комітет) інформації про державну допомогу суб'єктам господарювання;
- визначено основні критерії оцінки допустимості державної допомоги;
- впроваджено механізм повернення незаконної державної допомоги, недопустимої для конкуренції;
- визначено методіку формування карти регіонального розподілу державної допомоги;
- створено реєстр державної допомоги суб'єктам господарювання.

У сфері довкілля оцінка допустимості державної допомоги в Україні здійснюється на підставі постанови КМУ від 11 жовтня 2021 року № 1060 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища». Цей документ розроблювався на основі попередніх настанов ЄС у сфері захисту навколишнього середовища [9] та не враховує останні зміни правил, що відбулися у цій сфері.

Окрім зазначеного, частково такі ж цілі виконує постанова КМУ від 13 січня 2021 року № 38 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання у вугільній галузі» [10], оскільки передбачає обмежену кількість напрямів допустимої державної допомоги, а саме:

- закриття (ліквідацію) вугледобувних підприємств або їх відокремлених підрозділів;
- покриття виняткових витрат;
- забезпечення доступу до запасів вугілля;
- заходи з технічного переоснащення та модернізації вугледобувних підприємств;
- покриття поточних витрат.

При цьому для кожного із цих напрямів є додаткові умови, так, наприклад, державна допомога на покриття поточних витрат не може бути надана після 1 вересня 2022 року.

Тобто фактично однією з цілей зазначеного документу є зменшення впливу на навколишнє природне середовище в результаті скорочення видобутку вугілля вугільними підприємствами.

Отже, висвітлені національні нормативно-правові акти є доцільними та важливими з точки зору досягнення цілей сталого розвитку у сфері довкілля, дотримання європейських стандартів, розвитку економічної конкуренції, проте враховуючи звичайні сприятливі умови існування ринку, економічної конкуренції та не враховуючи воєнні дії спричинені російською агресією.

Втім, обставини в яких знаходиться зараз Україна, зумовлюють перегляд визначення пріоритетів в бік забезпечення належних умов життя українських громадян, умов їх праці, відновлення економіки.

У зв'язку з цим, Законом України № 2134-IX від 15 березня 2022 року були внесені зміни до пункту 9 «Прикінцевих та перехідних» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [11] шляхом його доповнення новим підпунктом 5², відповідно до якого державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є допустимою та не повідомляється до Уповноваженого органу. Впровадження такої норми обумовлено нагальністю пришвидшення процесів надання державної підтримки суб'єктам господарювання, виключаючи з цього ланцюга Антимонопольний комітет України.

Аналізуючи дану норму, варто підкреслити, що ці положення зовсім не відповідають принципам Угоди та виступають перешкоджаючим фактором з належного здійснення повноважень Комітетом у сфері державної допомоги відповідно до Угоди. Оскільки цей Закон визнає допустимою державну допомогу тільки тому, що вона надається під час дії воєнного стану.

Тому для полегшення застосування правил державної допомоги надавачами такої допомоги вбачається більш доцільним, особливо під час дії воєнного стану, розроблення інших інноваційних підходів до оцінки державної допомоги.

Висновки.

Одним із способів вирішення порушеної у статті проблеми є розробка окремого підзаконного нормативно-правового акта, в якому б визначалися основні більш лояльні умови допустимості, та як наслідок умови звільнення надавачів такої державної допомоги від обов'язку повідомлення державної допомоги суб'єктам господарювання у сфері енергетики, що постраждали унаслідок збройної агресії російської федерації.

До таких умов допустимості можна відносити:

- спрямування державної допомоги на чітко визначену мету;
- чітке обґрунтування надавачем необхідності державного втручання;
- пропорційність державної допомоги, тобто обмеження суми державної допомоги мінімумом, необхідним для досягнення заявленої цілі;
- прозорість державної допомоги – інформація про неї повинна бути публічно доступна.

Наприклад, аналогічним чином у Європейському Союзі врегульовано питання надання суб'єктам господарювання країн-членів ЄС компенсації на відшкодування економічних втрат унаслідок запровадження санкцій через військову агресію російської федерації (Temporary

crisis framework for State aid measures to support the economy following the aggression against Ukraine by Russia) [12].

Цей документ наочно демонструє гнучкість правил державної допомоги, які розробляються у відповідь на запит ринку, суспільства, обставин, що виникають у поточних ситуаціях у світі.

Проте, будь-які критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання впливають із мети надання такої допомоги, що потребує першочергового нормативного закріплення.

Відправною точкою для реалізації запропонованих змін можна визнати доповнення Угоди новим пунктом 2 «с» статті 262, якою передбачено сумісність державної допомоги з належним функціонуванням Угоди, за аналогією до статті 107(2)(с) Договору про функціонування ЄС [13], що передбачає окрему норму щодо сумісності з внутрішнім ринком допомоги, що надана економіці певних регіонів Федеративної Республіки Німеччина, що зазнали впливу поділу Німеччини, тією мірою, якою така допомога необхідна для компенсації економічних втрат, спричинених таким поділом.

Пропонується, що новий пункт 2 «с» статті 262 Угоди визначатиме сумісною з належним функціонуванням Угоди допомогу для розв'язання соціальних та економічних проблем, пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України. Також у разі необхідності передбачити, що через десять років після припинення чи скасування воєнного стану в Україні ця норма підлягає перегляду щодо необхідності її скасування.

Відповідні зміни мають бути внесені і до статті 5 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон) [14] (допустима державна допомога) щодо допустимої державної допомоги для розв'язання соціальних та економічних проблем, пов'язаних з військовою агресією російської федерації проти України.

Зазначене дозволило б застосовувати більш лояльні підходи до умов допустимості державної допомоги, необхідність якої пов'язана з військовою агресією російської федерації проти України, оскільки пункт 2 статті 262 Угоди передбачає сумісність відповідної допомоги з належним функціонуванням Угоди, а пункт 3 статті 262 передбачає *можливу* сумісність допомоги з належним виконанням Угоди. Аналогічно й щодо відповідних положень статей 5 та 6 Закону. Також важливо підкреслити, що такий підхід аналогічно буде мати позитивний ефект та його можна застосовувати для будь-якої сфери економіки, що постраждала унаслідок збройної агресії російської федерації. Тобто мета для такої державної допомоги має бути єдиною, а умови

допустимості можуть відрізнятися в залежності від особливостей того або іншого виду ринку, умов дотримання правил економічної конкуренції.

Важливо зазначити, що для ефективного запровадження та функціонування такого підходу, дотримання умов допустимості необхідним є залучення Антимонопольного комітету України як Уповноваженого органу з питань державної допомоги для супроводу та консультування надавачів державної допомоги, здійснення попереднього аналізу умов надання державної допомоги щодо її допустимості (в тому числі в рамках Плану відновлення України) на ранньому етапі формування схем державної допомоги.

Література

1. В Україні відновили 1,6% від пошкодженої обстрілами енергосистеми. Інтернет ресурс. *Сайт Укрінформ*. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3744565-v-ukraini-vidnovili-16-vid-poskodzenoi-obstrilami-energositsemi.html>.
2. План відновлення країни до 2032 року. URL: <https://recovery.gov.ua>.
3. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 2125.
4. Тімашов В.О. Адміністративно-правові засади забезпечення енергетичної галузі в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал* №4/2020, с. 219 – 221.
5. New environmental state aid guidelines. URL: <https://www.interregeurope.eu/news-and-events/news/new-environmental-state-aid-guidelines>
6. Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy 2022: Communication from the Commission. *Official Journal of the European Union*. C80/1-89.
7. State aid and sustainability. URL: https://www.twobirds.com/en/insights/2022/france/state-aid-and-sustainability?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=LinkedIn-integration.
8. State of the Union: Commission adopts revised EU Emission Trading System State aid Guidelines. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1712
9. Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища: Постанова Кабінету Міністрів України № 1060 від 11.10.2021. *Офіційний вісник України*, 2021, № 82, стор. 65, стаття 5259, код акта 107747/2021.
10. Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання у вугільній галузі: Постанова Кабінету Міністрів України № 38 від 13.01.2021. *Офіційний вісник України*, 2021, № 9, стор. 7, стаття 399, код акта 102801/2021.
11. Про внесення змін до розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України: Закон України від 15.03.2022. *Верховна Рада України*. № 2134-ІХ.
12. Temporary Crisis Framework for State Aid measures to support the economy following the aggression

against Ukraine by Russia: Communication from the Commission. European Commission, Brussels, 2022.

13. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal of the European Union*. С 326. 2012. Р. 1 – 390.

14. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 1 липня 2014 р. № 2749. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 34. Ст. 1173.

Анотація

Джабраїлов Р. А., Ліллемяе О. Е. Особливості допустимості державної допомоги в умовах трансформації енергетичних ринків ЄС й у контексті воєнного періоду та післявоєнного відновлення України. – Стаття.

У статті висвітлено особливості допустимості державної допомоги в умовах трансформації енергетичних ринків ЄС й у контексті воєнного періоду та післявоєнного відновлення України.

Авторами справедливо зазначено, враховуючи поточне підґрунтя та стан енергетичного ринку України, що ціль надання державної допомоги суб'єктам господарювання в енергетичній сфері набула якісно нового важливого значення, яка не може у повній мірі розглядатися у площині економічної конкуренції, зокрема правил державної допомоги.

Досліджено поточні тенденції застосування правил державної допомоги в енергетиці та поліпшенні кліматичних умов в країнах-членах ЄС. Наведено приклад схеми державної допомоги у Фінляндії, яка дозволяє поступово перетворити економіку держави на стійку та вуглецево-нейтральну.

Авторами підкреслено те, що державна допомога суб'єктам господарювання енергетичної сфери в країнах-членах ЄС здебільшого має інші цілі, ніж ті, що зараз ставляться в умовах воєнного стану в Україні, а тому розробка окремих специфічних підходів є вкрай актуальним та доцільним завданням для України.

Здійснено огляд поточного стану нормативно-правового регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання енергетичної галузі в Україні та адаптації національного законодавства до законодавства ЄС, а також обґрунтовано ідею розробки окремого підзаконного нормативно-правового акта, в якому б визначалися основні більш лояльні умови допустимості державної допомоги, та як наслідок умови звільнення надавачів державної допомоги від обов'язку повідомлення державної допомоги суб'єктам господарювання у сфері енергетики, що постраждали унаслідок збройної агресії російської федерації.

Авторами зауважено на позитивних наслідках для будь-якої сфери економіки, яка постраждала через військову агресію російської федерації, у разі засто-

сування лояльного підходу до умов допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання.

Ключові слова: енергетика, економічна конкуренція, воєнний стан, державна допомога, суб'єкт господарювання.

Summary

Dzhabrailov R. A., Lillemiae O. E. Peculiarities of compatibility of state aid in the conditions of transformation of EU energy markets and in the context of the war period and post-war reconstruction of Ukraine. – Article.

The article highlights the peculiarities of state aid compatibility in the context of the transformation of EU energy markets and in the context of the war period and post-war recovery of Ukraine.

The authors rightly stated, taking into account the current basis and state of the energy market of Ukraine, that the goal of providing state aid to undertakings in the energy sector has acquired a qualitatively new important meaning, which cannot be fully considered in the field of economic competition, in particular, the state aid rules.

The current trends in the implementation of state aid rules in energy and climate improvement in the EU member states have been investigated. An example of a state aid scheme in Finland is given, which allows to gradually transform the country's economy into a sustainable and carbon-neutral one.

The authors emphasized that state aid to energy undertakings in the EU member states mostly has different goals than those currently set under the conditions of martial law in Ukraine, and therefore the development of individual specific approaches is an extremely relevant and appropriate task for Ukraine.

An overview of the current state of regulatory regulation of state aid to energy industry undertakings in Ukraine and the adaptation of national legislation to EU legislation was carried out. Substantiated by the idea of developing a separate by-law normative legal act, which would define the main more loyal conditions for the compatibility of state aid, and as a result the conditions for the release of state aid providers from the obligation to notify state aid to undertakings in the energy sector that suffered as a result of armed aggression Russian Federation

The authors noted the positive consequences for any sphere of the economy that suffered due to the military aggression of the Russian Federation, in the case of applying a loyal approach to the conditions of compatibility of state aid to business entities.

Key words: energy, economic competition, martial law, state aid, undertaking.